

Utrikesministrar

Så fick Ilkka Kanerva ge vika för Alexander Stubb på utrikesministerposten. Men slutet gott, allting gott. Stubb har redan länge varit Finlands ledande EU-expert. Nu får han chansen att utnyttja denna expertis för att fatta kloka beslut och göra linjedragningar som gynnar både Finland och unionen.

Utrikesministerposten är viktig i alla länder. I Finland har man redan av pur självbevaringsdrift försökt anlita mångsidigt begåvade och utbildade personer med stresstålighet och gott omdöme. Men sådana personer växer inte på träd. Kanerva är därför inte den första utrikesministern som har fått ta farväl i förtid.

I samhällseliga krislägen säger ministerperiodens längd förstås ingenting om personens förträfflighet. Jag tänker här framför allt på Henrik Ramsay (1886–1951) som var Finlands utrikesminister mellan våren 1943 och sensommaren 1944, det vill säga just under det dryga år då Finlands regering desperat försökte lösgöra sig från vapenbrödrskapet med Tyskland och ingå en acceptabel fred med Sovjetunionen.

Ramsay visade sig vara rätt man på rätt plats. Han kom från en gammal adelsläkt som har producerat många dugliga officerare och tjänstemän. Fadern August Ramsay var korta tider senator och minister vid sidan av sina befattningar inom industrin. Sonen följde i samma fotspår, doktorerade i naturvetenskap, axlade tidvis ministerposter och blev snabbt direktör för rederiet FÅA, vilket ledde till nära kontakter med Storbritannien och en anglofil hållning.

Tanken var Ramsay skulle utnyttja dessa västkontakter för att hjälpa statsledningen att lotsa Finland ut ur kriget. Men han tvingades snabbt inse att Finland var så bundet vid Tyskland att man tålmodigt måste bida sin tid tills tyskarna var tillräckligt svaga. Denna utdragna väntan blev verkligt nervpåfrestande våren och sommaren 1944, när Stalin och Hitler turvis skärpte sina krav gentemot Finland.

Ramsay stod mitt i detta korstryck. Å ena sidan måste han fortsättningsvis tigga om mera spannmål och vapen av tyskarna. Å andra sidan gällde det att kontinuerligt försöka övertyga västmakterna om att Finland mycket gärna slöt fred, men inte en sådan som ledde till att landet i förlängningen sovjetiserades.

Kärvast blev det när president Ryti i utbyte mot vapenhjälp måste lova Hitler att ingen av honom utnämnd regering skulle ingå en separاتفred med Moskva. Därefter var allt prat om ett finskt separatkrieg onödigt. Ramsay var helt införstådd med detta och erkände utan omsvep till sin lika anglofile vän G.A. Gripenberg (5.7.1944) att ”vad vi har uppoffrat är upprätthållandet av en fiktion”.

Sedan gick det som det gick. Finland sprattlade sig ur kriget och två år senare hade Ryti och Ramsay tillsammans med sex andra ”krigsansvariga” dömts till fängelse för att bland annat ha ”fördröjt” fredsprocessen. Ramsay tog hela detta politiskt dikterade skådespel med godmodigt lugn och hann under den korta fängelsevistelsen skriva två förtjänstfulla böcker. Tyvärr dock inga politiska memoarer.